گزارش خبر
NEWSREPORT

کد خبر: ۵۳۵۹۰۱
سه شنبه ۷ مهر ۱۴۰۵ ۱۵:۵۴

پشت پرده سقوط صادرات چیست؟

نفت ایران در تله بازار چین!

کاهش فروش نفت ایران به چین به یکی از بحث‌برانگیزترین موضوعات بازار انرژی تبدیل شده است. هم‌زمان با مطرح شدن ادعای لغو قراردادهای فروش نفت با چند پالایشگاه چینی، داده‌های بین‌المللی تصویر پیچیده‌تری از ماجرا ترسیم می‌کنند؛ تصویری که از افت تولید ایران، افزایش ذخیره‌سازی نفت روی آب، اختلال در مسیرهای صادراتی و کاهش واردات نفت چین حکایت دارد.

پایگاه اطلاع رسانی دریا و نفت: افت صادرات نفت ایران به چین تنها یک عدد در آمارهای ماهانه نیست؛ بلکه نتیجه هم‌زمان چند تحول در بازار جهانی نفت است. بررسی داده‌های رویترز، بلومبرگ، اوپک و آژانس بین‌المللی انرژی نشان می‌دهد کاهش صادرات ایران در شرایطی رخ داده که هم عرضه نفت ایران تحت فشار قرار گرفته و هم چین پس از جنگ، سیاست محتاطانه‌تری در واردات نفت خام در پیش گرفته است.

کاهش تولید؛ نخستین حلقه افت صادرات

پیش از بررسی وضعیت صادرات، باید به افت تولید نفت ایران توجه کرد. بر اساس داده‌های آژانس بین‌المللی انرژی، تولید نفت ایران از حدود ۳.۴ میلیون بشکه در روز در ژانویه به ۲.۷۲ میلیون بشکه در ژوئیه و حدود ۲.۱۶ میلیون بشکه در اوت رسیده است. این کاهش نشان می‌دهد ظرفیت صادراتی ایران پیش از رسیدن نفت به بازارهای خارجی محدود شده است. بخشی از این وضعیت می‌تواند به کاهش تولید، افزایش ذخایر نفت در مخازن و استفاده گسترده‌تر از نفتکش‌ها به‌عنوان مخازن شناور در پی اختلالات دریایی مرتبط باشد.

ادعای لغو قراردادها؛ روایت مجلس از کاهش فروش نفت

هم‌زمان با انتشار این آمارها، موضوع قراردادهای نفتی ایران و چین نیز وارد فضای سیاسی شد. ولی‌الله بیاتی، سخنگوی کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای مجلس، به نقل از تسنیم اعلام کرده است که در چارچوب برنامه همکاری ۲۵ ساله ایران و چین، قرارداد فروش نفت میان شرکت بازرگانی نفت ایران و هفت پالایشگاه چینی منعقد شده بود، اما این قراردادها پس از حدود شش ماه لغو شده‌اند. او گفته است وزیر نفت باید درباره علت این اتفاق به مجلس پاسخ دهد. این ادعا تاکنون نیازمند شفاف‌سازی رسمی است و داده‌های بازار نیز نشان می‌دهد کاهش صادرات ایران را نمی‌توان صرفاً با این روایت توضیح داد.

چین فقط خرید نفت ایران را کم نکرد

یکی از مهم‌ترین نکات، رفتار کلی بازار چین است. بر اساس گزارش رویترز و داده‌های کپلر، واردات دریایی نفت خام چین در اوت به حدود ۷.۱۴ میلیون بشکه در روز رسید؛ رقمی که هرچند نسبت به ژوئیه اندکی افزایش داشت، اما همچنان فاصله قابل توجهی با میانگین ماه‌های پیش از آغاز جنگ دارد. به بیان دیگر، کاهش واردات تنها به نفت ایران محدود نبوده و چین در مجموع خرید دریایی نفت خام خود را کاهش داده است؛ موضوعی که ارزیابی افت صادرات ایران را بدون در نظر گرفتن رفتار کلی بازار چین ناقص می‌کند.

سقوط صادرات ایران پس از جنگ

داده‌های بلومبرگ و کپلر نیز روند صادرات ایران را تأیید می‌کنند. بر اساس این آمارها، صادرات نفت ایران که در ابتدای سال ۲۰۲۶ به حدود ۲.۶ میلیون بشکه در روز رسیده بود، پس از آغاز جنگ روند نزولی تندی را تجربه کرد و در ماه‌های ژوئیه و اوت به حدود نیم میلیون بشکه در روز کاهش یافت. در این داده‌ها اختلاف میان صادرات ثبت‌شده ایران و واردات ثبت‌شده چین الزاماً به معنای اختلاف در فروش نیست؛ زیرا بخشی از محموله‌ها روی آب ذخیره می‌شوند و آمار واردات چین نیز معمولاً با تأخیر نسبت به صادرات ثبت می‌شود.

نفتکش‌ها به مخزن تبدیل شدند

یکی از مهم‌ترین نشانه‌های تغییر شرایط بازار، افزایش ذخیره‌سازی شناور نفت ایران است.بر اساس داده‌های بلومبرگ، حجم نفت ذخیره‌شده روی نفتکش‌ها از حدود ۲۰ میلیون بشکه در پاییز ۲۰۲۵ به بیش از ۶۰ میلیون بشکه در ژانویه ۲۰۲۶ رسید و پس از آن عمدتاً در محدوده ۴۰ تا ۵۰ میلیون بشکه باقی ماند. این روند نشان می‌دهد چالش اصلی فقط تولید یا تقاضا نیست، بلکه انتقال و تحویل محموله‌ها نیز دشوارتر شده است. هرچه زمان بیشتری میان تولید، صادرات و تحویل نهایی فاصله بیفتد، نوسانات آمارهای ماهانه نیز بیشتر می‌شود.

تغییر سبد خرید چین

در همین دوره، ترکیب واردات نفت چین نیز دستخوش تغییر شد. رویترز گزارش داده است واردات دریایی نفت روسیه به چین در اوت به حدود ۱.۶۸ میلیون بشکه در روز رسید؛ رقمی که نسبت به ماه قبل افزایش محسوسی داشته است. علاوه بر آن، چین همچنان روزانه حدود یک میلیون بشکه نفت روسیه را از طریق خطوط لوله دریافت می‌کند. در مقابل، سهم نفت ایران در سبد وارداتی چین کاهش یافته و منابع غیرتحریمی نقش پررنگ‌تری پیدا

کرده‌اند. این تغییر الزاماً به معنای کنار گذاشتن نفت ایران نیست، بلکه نشان می‌دهد محدودیت‌های حمل‌ونقل و شرایط بازار، مسیر تأمین انرژی چین را متنوع‌تر کرده است.

قیمت‌های بالا، رفتار پالایشگاه‌های چین را تغییر داد

هم‌زمان با این تحولات، جهش قیمت نفت نیز بر رفتار خریداران اثر گذاشت. قیمت نفت برنت پس از آغاز جنگ تا ۱۲۶.۴۱ دلار در هر بشکه افزایش یافت. چنین سطحی از قیمت، انگیزه پالایشگاه‌های چینی برای افزایش خرید را کاهش داد و بخشی از نیاز آنها از محل ذخایر موجود تأمین شد؛ اقدامی که خود به مهار رشد بیشتر قیمت‌ها در بازار جهانی کمک کرد. از سوی دیگر، گلدمن ساکس نیز انتظار ندارد واردات نفت چین در کوتاه‌مدت به سطح پیش از جنگ بازگردد. برآورد این مؤسسه نشان می‌دهد رشد واردات در سه‌ماهه چهارم محدود خواهد بود و حتی ممکن است واردات اکتبر دوباره به سطح ماه اوت نزدیک شود. البته کاهش ذخایر فرآورده‌های نفتی چین و افزایش صادرات بنزین و گازوئیل می‌تواند در ادامه پالایشگاه‌های این کشور را به افزایش خرید نفت خام وادار کند.

افت صادرات را نمی‌توان با یک عامل توضیح داد

برآیند داده‌های موجود نشان می‌دهد کاهش صادرات نفت ایران به چین واقعیتی قابل مشاهده است، اما نسبت دادن تمام این افت به لغو احتمالی قراردادهای نفتی با پالایشگاه‌های چینی با شواهد موجود همخوانی ندارد. افت تولید نفت ایران، فشار بر مسیرهای صادراتی، افزایش ذخیره‌سازی شناور، اختلال در جریان حمل‌ونقل منطقه‌ای و کاهش واردات نفت خام چین، همگی در شکل‌گیری این روند نقش داشته‌اند. در نتیجه، حتی اگر ادعای مطرح‌شده درباره قراردادهای نفتی نیازمند بررسی و شفاف‌سازی باشد، داده‌های بازار نشان می‌دهد معادلات صادرات نفت ایران بیش از هر چیز تحت تأثیر شرایط جدید بازار جهانی و پیامدهای پساجنگ قرار گرفته است.